

Orjaški Janko

Stara češka pravljica

Bila je nekoč revna mati, ki je imela edinega sinka Janka. Da bi ga imela vedno pri sebi, ga ni pošiljala v šolo, temveč je sama učila dečka. Toda pri materi se je naučil samo »Oče naš«, pa niti tega ne popolnoma. Naš Janko se je pri pouku večkrat silno dolgočasil, zato se je skušal zabavati na drugačen način. Uhajal je materi, potepal se z vaškimi otroki in mislil samo na to, kako bi kmetom katero zagodel. Pri tem seveda ni bilo vedno brez tepeža, a to je hitro pozabil in kmalu je bil Janko še bolj razposajen. Takó je počenjal do svojega štirinajstega leta.

Tedaj pa je bil čas, da bi končal s svojimi norčijami. Zakaj postal je velik in močan kakor kakšen hlapec. Mati ga ni mogla več preživljati, ker je záse preveč potreboval. Zato ga je poslala v vas, da bi si sam služil svoj kruh. Kmetom je bilo seveda všeč, da so dobili tako močnega hlapca. Vendar so se pri jedi kislo držali, zakaj Janko je zahteval vse preveč za svoj nenasitni želodec. Zato so svetovali materi, da bi poslala Janka v tako službo, kjer bi se odvadil čezmerne požrešnosti. Mati je mislila in mislila in se končno vdala. Po Novem letu je šel Janko k nekemu kmetu v sosednjo vas v službo. Jesti ni dobival kaj prida, tem več pa dela. To mu nikakor ni bilo po volji. Zato je pospravil svoje stvari in se odpravil domov. Kmetje v domači vasi so debelo gledali, ko je Janko spet pri njih iskal službe. Pošiljali so ga drug k drugemu, rekoč: »Nimam nič primernega záte, pojdi k sosedu, tam boš dobil delo in jelo!«

Nazadnje se ga je usmilil graščak in mu je obljubil toliko zrnja, kolikor ga bo mogel nesti na plečih, zato pa mu bo moral zmlatiti vse žito. Janko je zmlatil žito v enem tednu. Ko ga je še zvejal, je šel h graščaku in mu rekel, da naj pride in pogleda, koliko žita bo

vzel s seboj. Graščak je prišel. Kako pa se je prestrašil, ko si je Janko zadel vse zvejano žito na pleča. Jezen je naščuval graščak nadenj svoja dva divja kozla. Toda Janko ju je zgrabil za rogove, vrgel čez vreče na plečih in smejoč se odšel iz graščine. Graščak je bil brez moči, saj je Janku obljubil, da si sme vzeti toliko žita, kolikor ga bo mogel nesti. Po tem dogodku so se ljudje začeli bati orjaškega Janka. Nihče več ga ni odganjal od hiše. Vsak se je bal, da bi se mu utegnilo zgoditi enako kakor graščaku.

Kmalu nato so prišli sovražniki v deželo. Opustošili so polja in gozdove ter prisilili kmete, da so jim delali tlako. Najhujše so gospodarili v okolicah, kjer je prebival Janko. Ko so ga prvič zagledali, so se ga prestrašili, zakaj bil je orjak, dvakrat tako velik in širok, kakor so bili sami. Ko pa so videli, da je Janko plašen zajec, so mu zvezali roke na hrbtu in ga peljali v tabor h kralju na tlako. Toda Janko jim je vse preveč pojedel, zato so ga hoteli uničiti. Kralj je poslal nadenj oddelek vojakov. Janko je bil najprej malo prestrašen. Ko pa je zagledal vojake, jim je hitel naproti, zagrabil prvega za noge in otepal z njim ostale, dokler ni vseh pobil. Ko je kralj to slišal, je sklical svoje svetovalce in se z njimi posvetoval, kako bi se vendar znebil Janka. Zapovedali so mu, da naj očisti globok vodnjak. V njem so hoteli pokopati Janka. Ta je začel čistiti vodnjak. Vojaki pa so bili nanosili k vodnjaku grmado kamenja, s katerim so navalili na Janka. Ta je še pravočasno zapazil, kaj nameravajo. Dvignil je roke in lovil v zraku kamen za kamnom. Nato pa jih je metal z vso silo nazaj na vojake in ubil skoro vse sovražnike. Samo malo je ostalo živih. Ti so pobegnili nazaj h kralju in mu sporočili, kaj se je bilo zgodilo.

Zdaj je sklical kralj vnovič svoje svetovalce in obljubil tistemu, ki bi uničil Janka, veliko posestvo in deset mošenj zlatnikov. Dolgo časa so molčali vsi svetovalci. Nazadnje pa se je spomnil eden izmed njih vražjega mlina v bližnjem gozdu. Tam je stanoval,

kakor so pravili ljudje, sam hudič, ki je vsakega došlega tujca potegnil s seboj v pekel. Tja v mlin naj bi nesel Janko mernik pšenice. Ko je ta zvedel za njihov sklep, je bil od veselja ves iz sebe, da bo vendar enkrat videl živega hudiča. Naložil si je vrečo na rame, pel in žvižgal ter odšel v mlin. Ko je prišel tja, je bilo vse zaklenjeno, mlin pa je stal. Janko je potrkal na vrata, in ker ni nihče odprl, je udril vrata in stopil v mlin, da bi zbudil hudiča, zakaj mislil je, da spi. Toda o hudiču ni bilo ne duha ne sluha. Ko je zapazil, da je mlin poln nesnage in pajčevin, ga je hotel pomesti in osnažiti, da bi imel kaj posla, dokler ne bi prišel hudič. Baš je končal svoje delo, ko je zaslišal nad mlinom strašno bobnenje, kmalu nato pa je priletel hudič skozi okno v mlin. Ko je ta zagledal Janka, je bruhtil ogenj vanj in se zadril: »Kaj pa počneš ti tukaj?« — »Nu, nu,« je odvrnil Janko, »tako hudo pa vendar ni! Lahko si zadovoljen, da sem ti preskrbel delo in zaslužek, razen tega sem ti pa mlin očistil!« Hudič ga pa niti poslušal ni, temveč je kar navalil nanj in ga hotel spraviti na tla. Toda Janko se ga ni ustrašil. Zgrabil je hudiča za noge in ga vrgel v kot, da se je mlin potresel. Ker ga je hudič pri tem opraskal, mu je Janko dejal: »Vidi se mi, da imaš nekoliko predolge kremplje. Le čakaj, ti jih bom malo porezal!« Nato je zvezal hudiču roke in noge, odprl zatvornice in zbrusil njegove kremplje na mlinskem kamnu. Potem mu je še rekel: »Da me boš vsaj malo pomnil in bodo tvoji bratje verjeli, da si imel opravka z menoj, bodi ti še ta spomin!« Po teh besedah ga je posadil na mlinski kamen, ki mu je obrusil polovico zadnje plati. Nato je Janko snel hudiča s kolesa in mu zabičil: »Glej, da se mi ne prikažeš nikdar več pred oči!« Hudič je grdo zatužil in ušel. Janko pa je vsul pšenico na kamne, in ko je bila zmleta, si je zadel vrečo moke na rame in odšel mirno, kakor bi se nič ne bilo zgodilo, nazaj v tabor.

Kralj je bil že ves obupan in več ni vedel, kaj bi še storil. Pa je spet skli-

cal svoje svetovalce ter obljubil onemu, ki bo na kakršenkoli način zavil Janku vrat, svojo hčer za ženo. Končno je eden izmed njih svetoval kralju, da naj pošlje Janka v pekel po čevelj hudičeve stare matere; odtod pač ne bo prišel nikoli več nazaj. Kralj je bil s tem predlogom zadovoljen in je pri priči poslal Janka v pekel. Vesel in do-

bre volje se je napotil Janko tja. Pri peklenskih durih je naletel na ravno tistega hudiča, s katerim je imel opravka v mlinu. Ko ga je ta zagledal, je urno zbežal in hitel pravit svojim bratom, da je prišel oni človek, ki mu je napravil toliko sramoto. Bratje so ga vprašali, ali ne bo zdaj človeku tega poplačal. Toda hudič ni zinil nobene več, temveč je lepo molčal in se zavlekel v kot. Nato je poslal Lucifer dva svoja najmočnejša hudiča nad Janka. Ko sta ga zagledala, sta se začela na ves glas krohotati, češ da se sploh drzne v pekel. Toda komaj sta se dobro zavedla, sta že ležala v ognju in se tam cvrla. Tako ni mogel Lucifer

ničesar drugega, kakor da je Janku ustregel in mu izročil zahtevani čevolj svoje stare matere.

Janko se je ves vesel vračal domov. Ko je prišel v tabor, so se vsi čudili, da je prišel živ in zdrav iz pekla. Najbolj jezen pa je bil kralj, ki ni vedel, kaj bi zdaj počel. Še enkrat je sklical svoje svetovalce. Ko so se posvetovali, kako bi ubili Janka, je ta sam premišljeval, na kakšen način bi se znebil svojih sovražnikov in jih zapodil iz dežele, zakaj nič več jih ni mogel vi-

deti. Nazadnje je ves vesel poskočil, tekel v grad, v tisto dvorano, kjer je zboroval kralj s svojimi svetovalci. Tam je zgrabil kralja za noge in z njim toliko časa udrihal po ostalih, dokler niso bili vsi mrtvi. Ko so vojaki to slišali, so se raztepli na vse strani. Tiste, ki niso mogli pravočasno ubežati, so pobili kmetje. — Ko so se prebivalci dežele malo pomirili, so izvolili Janka za kralja. Živel je še mnogo let in bil svojim podložnim dober in pravičen vladar.

Kdaj vstajajo cvetice?

V velikih cvetličarnah so opazovali, da se v sončnem vremenu cvetice zbude vedno ob istem času in vedno ob isti uri odpro svoje nežne cvete. Veliko je pa med njimi tudi zaspank in ponočnjakov! Kozja brada in potrošnik ali cikorija se zbudita kot prvi ob štirih zjutraj, za njima vstane prav počasi regrat.

Skržolica ali regratnik, zlatica, škrobinec ali gosji osat vstanejo ob šestih; lapuh, svišč ali svedrec in zajčja deteljica pa se prebude ob osmih. Zaspanci, ki spe do desete ure, so pomladni žafran, jetrnik in gozdni tulipan; lenuha, ki vstaneta šele ob enajstih, sta podlesek ali ušivec in velikonočnica, še pozneje pa se zbudi poldanska roža. Pravi ponočnjak pa, ki odpre svoje bele cvetove šele po sončnem zahodu, je lučica. Ko druge cvetke že spe, prične ona šele razširjati po vrtovih svoj sladki, opojni vonj.

IZ MLADIH PERES

JESENSKA

Ovenele pisane poletne so cvetice, orumenelo listje sadnih je dreves, v žalost pogreznjene sanjajo vinske gorice, in žalostni so vzdihji vitkih, belih brez.

Na klopi pred uljnakom dremlje ded, muca se prihuljeno mu plazi po kolenih, ded pa ... sanja o minulih toplih dneh, ko v zlatem soncu so nabirale čebele med.

P. I.

PSIČEK

Psiček po gozdu leti, divjega zajca lovi, kmalu za njim lovec prihiti in zajca ustrelj.

Psiček okrog njega skače in grize ga za hlače, naj mu zajčkovo glavo da in kos slastnega mesa.

Drugi dan se lovec ob zori zbudi, psiček že na dvorišču sedi. Ej, kako veselo skaklja, ker bosta spet na lov odšla...

Z. Vidič

ZAJČEK IN LOVEC

Zajček iz gozda priskaklja in gleda, kje bi bila glava zeljnata. Kmalu zajček, ej, seveda, polno njivo tam zagleda.

Zajček zelje že objeda, lovec pa ga izza grma gleda. Naenkrat puška počj, zajček od kosila skočj

in urno v temen gozd zbežj, od koder lovcu se smejj. Lovec pa se jezno držj in za zajčkom sline cedi.

Emu Lavričeva